

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра етнології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан історичного факультету

_____ Качараба С.П.

“30” ____ серпня ____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ **Загальна етнологія** _____
(шифр і назва навчальної дисципліни)
галузь знань _____ **03 Гуманітарні науки** _____
(шифр і назва напрямку підготовки)
спеціальність _____ **032 Історія та археологія** _____
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізація _____ _____
(назва спеціалізації)
освітній ступінь _____ **бакалавр** _____
(назва освітнього ступеня)
факультет _____ **історичний** _____
(назва факультету)

Львів – 2019 рік

Робоча програма з дисципліни «Загальна етнологія» для студентів I-го курсу (освітній ступінь – бакалавр) з галузі знань 03 Гуманітарні науки, 032 Історія та археологія. Історія. „27” серпня 2019 року. – 23 с.

Розробники: *Галайчук Володимир Васильович* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри етнології

Протокол від “30” серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри етнології

_____ (проф. Сілецький Р. Б.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“30” серпня 2019 року

Схвалено Вченою радою історичного факультету
Протокол від “30” серпня 2019 року № 1

“30” серпня 2019 року Голова _____ (проф. Качараба С.П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки _____ (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): <u>032 Історія та археологія</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		1-й	1 та 2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		32 год.	20 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	0 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
72 год.	100 год.		
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - **48/72**

для заочної форми навчання – **20/100**

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Використовуючи широке коло джерел та літератури, сформувати у студентів базові відомості про традиційну культуру народів світу, розуміти національну специфіку традиційної та сучасної культури певних етносів, виявляти загальне та унікальне у глобальному масштабі.

Завдання: засвоїти знання про становлення і розвиток етнології як науки, про господарсько-культурні типи народів світу, їх традиційні житло, одяг, харчування, обрядовість, вірування тощо.

Вимоги до знань і вмінь.

Студент повинен **знати** основну етнологічну термінологію, орієнтуватися у питаннях території розселення народів світу, їхньої належності до мовних сімей, антропологічних типів, господарсько-культурних типів тощо. **Вміти** визначати етнічну специфіку основних компонентів матеріальної культури, таких як житло, одяг і харчування; визначати локальні особливості у формах поселень, типах сім'ї, різновидах соціальних інституцій тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Визначення етнології. Об'єкт, предметна сфера і завдання дослідження етнології. Джерела, методика і методи етнологічних досліджень. Зв'язок етнології з іншими науками

Терміни *етнографія* (1607 р., Йоган Зоммер), *етнологія* (1784 р., Александр-Цезар Шаванн). Перші етнологічні об'єднання. Терміни *Volkskunde* (вивчення власного народу) і *Völkerkunde* (вивчення інших народів) у німецькомовних країнах, культурна антропологія (США) і соціальна антропологія (Англія).

Етнологія як *історична наука, що вивчає походження та розвиток етносів, територію їх розселення, заняття, матеріальну і духовну культуру, традиційні особливості побуту, а також антропологічні особливості народів світу.*

Значення терміна *етнос* як основного об'єкта дослідження етнології. Таксономічні рівні етносу.

Предмет дослідження етнології – традиційні форми виробничої діяльності народу, домашні ремесла і промисли, знаряддя праці, господарські та житлові споруди, поселення, їжа, одяг і прикраси, сімейний і громадський побут, різні ділянки духовної культури: звичаї, обряди, вірування, народний календар, традиційні знання, пов'язані з господарською діяльністю, про докільля, людину, суспільство, способи лікування, прогнозування погоди, різні міри (метрологія), морально-етичні нормативи, основні регулятори та стабілізатори сімейних і громадських взаємин – звичаєве право, різні форми народного мистецтва, усна поетична творчість. Роль етнології у вирішенні проблем щодо виникнення, походження етносів (етногенезу), а також руху, динаміки етносів – етнічних процесів.

Джерела дослідження етнології: *писемні пам'ятки* (опубліковані й архівні), *музейні колекції, зображувальні матеріали* (графічні, плани, карти, фото тощо).

Методика і методи дослідження етнології: Польова етнографія, Метод пережитків, Структурно-функціональний, Порівняльно-історичний, Типологічний, Компонентного аналізу метод.

Зв'язки етнології з історією, археологією, лінгвістикою, фольклористикою, релігієзнавством, психологією та ін.

Тема 2. Історія етнологічної науки. Основні напрямки і школи в етнології

Нагромадження знань про різні народи в Стародавній Греції та Римі. Геродот, Гіппократ, Аристотель, Лукрецій Кар. Лукрецій Кар про зміну кочового життя осілим, про заміну

формацій від кам'яного до бронзового та залізного віку. Страбон про генетичну родинну схожість людей.

Середньовічні знання про ойкумену в Європі. “Мандрівки” Марко Поло. Відкриття Колумбом Америки (1492), Васко да Гамою – морського шляху до Індії (1498). Перша кругосвітня подорож Магеллана (1519 – 1521 рр.). Наукові дослідження Джеймса Кука 1768 – 1779 рр. Просвітництво і його вплив на розвиток етнологічних знань.

Становлення етнології як науки. Етнологічні школи і напрямки.

Міфологічна школа в етнології (Вільгельм і Якуб Грімм, Вільгельм Маннгард, Федір Буслаєв, Олександр Афанасьєв, Олександр Потебня).

Антропологічна школа. *Еволюціонізм* і основна ідея його представників про поступовий розвиток людства від нижчого до вищого (відповідно від простого до складного чи від гомогенного до гетерогенного). Еволюціоністські погляди Е. Канта і Лапласа. Чарлз Дарвін і його книга “Походження видів через природний добір” (1859) як поштовх для розвитку сучасних етнології та антропології.

Напрямки еволюціонізму: *культурно-історичний* (Льюїс Морган, Едвард Тайлор, Дж. Льюббок), *біологічний* (Герберт Спенсер, Адольф Бастіан), *соціологічний* (Джон Мак-Леннан, Еміль Дюркгайм), *географічний* (Йоганн Баховен).

Антропогеографічна школа як перехід від еволюціонізму до теорії культурних кіл.

Історична школа. *Американська історична* школа (Франц Боас, Едвард Сепір, Бенджамен Ворф). *Дифузіонізм* і його течії: *Геліолітична* школа; *історико-географічний* напрямок; напрямок, заснований на теорії культурних ареалів; напрямок, заснований на теорії культурних кіл, чи культурно-історична школа.

Віденська школа патера Вільгельма Шмідта.

Французька соціологічна школа (Еміль Дюркгайм, “Первісні форми релігійного життя. Тотемна система в Австралії”, 1912). *Структуралізм*.

Інші напрямки та школи: *Морфологія культури*, *Фінська* школа, *Фрейдизм*, *Американська етнопсихологічна* школа, *Біхевіоризм*, *Функціоналізм* Броніслава Малиновського, *Лейденська* школа, *Советська* школа. *Постмодерн* у сучасній етнології, плуралізм у поглядах на методику етнологічних досліджень.

Сучасний стан етнологічної науки в Україні.

Тема 3. Класифікації народів світу (Географічна, Антропологічна, Релігійна, Етнолінгвістична, Господарсько-культурна, Історико-етнографічна)

Географічна класифікація та її роль у вивченні народів світу. Поділ народів світу на народи Австралії та Океанії, з поділом на Австралію і Тасманію, Полінезію, Мікронезію, Меланезію; народи Африки, з поділом на Східну, Західну, Північну та Південну Африку (або на Північну, Тропічну і Південну); народи Азії, з поділом на Західну, Південну, Південно-Східну, Східну та Центральну Азію, Сибір і Далекий Схід; народи Америки, з її поділом на Північну, Центральну і Південну; народи Європи, з поділом на народи Північної, Східної, Центральної та Західної Європи.

Антропологічна класифікація (основні критерії). *Раси* як історично сформовані групи людей, пов'язані єдністю походження, котре виявляється в загальних спадкових морфологічних і фізіологічних ознаках, змінюваних у певних рамках. Ознаки і розміщення великих рас. Підраси, групи, перехідні і змішані раси. Використання в антропологічній класифікації генетичних критеріїв: груп крові, будови зубів та щелеп, папілярних ліній, дальтонізму та ін

Релігійна класифікація. Давні вірування: магія, тотемізм, анімізм, шаманізм, політеїстичні і монотеїстичні релігії. Світові релігії: християнство (православ'я, католицизм, греко-католицизм, лютеранство, кальвінізм та ін.), буддизм, іслам, їхні суттєві догмати і риси та вплив на духовну культуру народів. Етнічні релігії: іудаїзм, зороастризм, брахманізм, конфуціанство, даосизм тощо.

Етнолінгвістична класифікація (мовні сім'ї, гілки, групи і підгрупи). Сім'ї і групи мов: індоєвропейська (слов'янські, германські, романські, балтійські, індійські, іранські, кельтські,

вірменська, грецька, албанська мови), семіто-хамітська (з гілками семітської, кушитської, берберської і чадської), уральська (з гілками фіно-угорською і самодійською), алтайська (з гілками тюркською, монгольською, тунгусо-манчжурською), кавказька (з гілками картвельською, абхазо-адигською, нахсько-дагестанською); конго-кардованська (нігеро-кордофанська), ніло-сахарська і койсанська сім'ї; австроазійська сім'я, у яку входять групи в'єт, мяо-яо, мон-кхмер, мунда та ін.; австронезійська, чи малайсько-полінезійська сім'я; китайсько-тібетська; тайська; індіанські сім'ї; дравідійська, папуаські та інші, більш дрібні сім'ї. Ізольовані мови: японська, корейська, баскська та ін.

Класифікація народів за господарсько-культурними типами: Господарсько-культурний тип (ГКТ) як комплекс особливостей господарства і культури, який історично складається у різних народів, що близькі за соціально-економічним розвитком і живуть у схожому доквіллі. Групи ГКТ, які характеризуються переважанням присвоюючих галузей діяльності (мисливство, риболовство, збиральництво); ГКТ з переважанням ручного мотичного землеробства і тваринництва; ГКТ плужних землеробів; змішані ГКТ.

Історико-етнографічна (Історико-культурна) класифікація. Історико-етнографічна провінція як територіально велика група історико-етнографічних областей, для населення яких характерні прояви спільних етнокультурних комплексів у матеріальній і духовній культурі та суспільному житті. Історико-етнографічна (історико-культурна) область як територія, у населення якої внаслідок спільної історичної долі, соціально-економічного розвитку, тривалих зв'язків і взаємовпливів склалось чимало схожих культурно-побутових рис матеріальної та духовної культури. Поділ народів світу за історико-етнографічними провінціями, областями і підобластями.

МОДУЛЬ 2

Тема 4. Народи Австралії і Тасманії

Проблема заселення *Австралії і Тасманії*. Колонізація. Корінні народи Австралії (племена: камілораї, курнаї, вакки, кабії, аранди, арабанди, дієрі, карієри, ньоль-ньоли та ін.). Антропологічна і мовна характеристики. Господарство. Способи полювання. Суспільна організація, сімейні і шлюбні відносини австралійців-аборигенів. Вірування, мистецтво. Культурні танці – “корроборі”. Тотемізм як основа світоглядних уявлень і соціального устрою корінного населення Австралії. Сучасне становище корінних народів Австралії. Особливості формування англо-австралійської нації. Господарський і суспільно-політичний розвиток. Культурна специфіка.

Тема 5. Народи Папуасії та Меланезії

Народи Океанії. Загальна характеристика. Антропологічні та етнолінгвістичні особливості. Історико-культурне районування. Колонізація.

Папуаси (о. Нова Гвінея, архіпелаг Бісмарка, о-ви Бугенвіль, Хальмакера, Амор, Пантар, Тимор). Відкриття Нової Гвінеї португальцем Георгом де Менасасом (1526 р.). Наукові дослідження М. Миклухо-Маклая. Антропологічна і лінгвістична характеристики папуасів. Особливості господарства і побуту аборигенів (*енги, хагени, кананої, ангали, голіафці, асамати*). Папуаси – мотичні землероби. Особливості вирощування основних традиційних культур – таро, ямсу, батату, бананів (70 сортів), цукрової тростини, кокосової і сагової пальм, хлібного дерева. Традиційні знаряддя – кам'яна сокира або тесло, саджальний кілок і вузька лопата, рідше – мотика. Підсічно-вогневий метод обробки землі. Суміщення землеробства з полюванням. Домашні тварини папуасів. Земляна піч. Традиційні одяг та житло. “Чоловічі” будинки. Суспільний лад і духовна культура. Роди і союзи родів (фратрії). Відсутність загальноплемінної організації влади і вождів. Спільна власність родової громади (общини) та урівнювальний розподіл продуктів. Родова, гетерогенна, та сусідська община. Тотемічні вірування, магія, культ черепів, фольклор, танцювально-співоче мистецтво, різьба по дереву.

Народи Меланезії (Нова Гвінея, ар-г Бісмарка, о-ви Д'Антракосто, Тробріан, ар-г Луїзіада, Соломонові о-ви, о-ви Санта-Крус, Нові Гебриди, Нову Каледонію, о-ви Луайоте, Фіджі і Ротума). Антропологічна і лінгвістична характеристики корінних народів Меланезії (фіджійці, вануатуанці, толаї, квараї, соаї, арьаре-доріаї). Традиційні форми господарства і матеріальної культури. ГКТ ручних землеробів тропічного типу. Найважливіші господарські культури. Підсічно-вогнева система землеробства. Рибальство (майже виключно морське) як друга за значенням галузь економіки меланезійців. Промисли і ремесла, виготовлення зброї та знарядь праці. Соціальна організація. Племінні роди із спадковим чи виборним вождем. Переважання материнського роду. "Чоловічі союзи" – позародові об'єднання мужчин. Вірування в "ману", лікувальна й охоронна магія. Шаманство, ритуали. Народна медицина. Прикладно-декоративне мистецтво. Сучасна Меланезія. Національна структура населення. Використання вихідців з Індії для робіт на плантаціях цукрової тростини. Етнокультурні особливості європейського населення Меланезії.

Тема 6. Народи Полінезії і Мікронезії

Полінезія (о-ви Тонга, Самоа, Уолліс, Хорн, Тувалу (колись – Елліс), Токелау, Кука, Тубуаї, Суспільства, Туамоту, Маркізькі, Гамб'є, Гавайські, Нова Зеландія, оо. Ніуе, Пасхи та ін.). Антропологічна і лінгвістична характеристики корінних народів Полінезії (гавайці, таїтяни, самоанці, маорійці). Наукові дослідження Джеймса Кука. Особливості способу життя і господарювання. Основний господарсько-культурний підтип – так званий "острівний". Примітивне землеробство, плантації цукрової тростини, утримування свиней і курей. Рибальство і мореплавство. Розвиток промислів і ремесел. Традиційне житло стовпової конструкції на фундаменті. Одяг. Виготовлення "тапи". Оздоба, татування. Суспільний лад і духовна культура. Розвинута соціальна стратифікація: спадкові вожді і пов'язана з ними еліта (аріки, арії, алії тощо), вільні общинники і невольне населення, включно з рабами. Кастово-ранговий поділ населення. Велика патріархальна сім'я як основний общинний осередок. Формування ранньокласових держав у низки полінезійських народів – гавайців, таїтян, тонга. Роль військових вождів і своєрідних груп ветеранів. Фольклор, танцювальні ритуали. Система обрядів, пов'язаних з "маною" і "табу". Інститут жрецтва. Шаманство. Мистецтво (кам'яна скульптура о. Пасхи). Народні знання в галузях астрономії, техніки, медицини. Шкільна освіта.

Народи Мікронезії (Маріанські, Каролінські і Маршаллові о-ви, о-ви Гілберта, оо. Ошен і Науру). Антропологічні і мовні особливості народів Мікронезії (кірібатці-тунгаруї, труки, маршалці, чаморро). Заселення островів. Господарство і матеріальна культура народів Мікронезії. Збиральництво. Примітивне землеробство, морське рибальство. Засоби пересування. Розвиток ремесел, плетіння циновок. Торгівля (еквівалент грошей – кам'яні диски з висвердленими отворами). Соціальний поділ суспільства на знать, середній прошарок і простолюди. Матрілінійна спорідненість. Чоловічі та жіночі союзи на о-вах Палау і Яп. Духовна культура. Вірування. Культ мертвих і предки. Шаманство.

Нова Зеландія. Відкриття острова А. Тасманом (1642) та наукові дослідження Джеймса Кука. Заселення Нової Зеландії. Колонізація. Формування англоновозеландської нації. Розвиток тваринництва та оброблювальних видів промисловості. Особливості житлового будівництва.

Тема 7. Народи Північної Африки

Загальна характеристика народів Африки. Антропологічні лінгвістичні особливості. Релігії. Вірування.

Єгипет. Стародавня цивілізація. Етнічна історія. Копти – нащадки давніх єгиптян. Арабські завоювання (VII ст.) Захоплення Єгипту турками (1517 р.). Англійський протекторат над Єгиптом (1914 р.) і проголошення незалежності (1922 р.). Господарство та матеріальна культура. Поливне землеробство, тваринництво, садівництво. Промисли, ювелірна справа. Традиційне житло. Чоловічий і жіночий одяг, прикраси. Соціальна організація та сімейні відносини. Полігамія чоловіків. Духовна культура. Обрядовість.

Країни Магрибу (Лівія, Туніс, Алжир і Марокко). Населення берберської мовної групи. Арабські завоювання. Основні традиційні заняття населення країн Магрибу – землеробство і скотарство. Розведення мулів, верблюдов і ослів. Напівкочовий епосі життя. Одяг і прикраси. Носіння жінками чадри. Духовна культура. Пережитки доісламських традицій.

Судан (Західний Судан, Східний Судан), Чад, Камерун, Нігерія, Сьєрра-Леоне та ін. Арабські завоювання (IX – X ст.). Включення Судану до Османської імперії (1820). Проголошення Східним Суданом державної незалежності (1956 р.). Корінні народи Судану – хауси, канури, йоруби, мандинги, сонгаї, фульби, їхній спосіб життя. Господарство і матеріальна культура. Орне землеробство, напівкочове і кочове скотарство. Поселення. Житло. Традиційний одяг. Соціальна структура. Пережитки родоплемінних відносин. Полігамія.

Тема 8. Народи Тропічної та Південної Африки і Мадагаскару

Загальна характеристика *Тропічної Африки*. Природні умови. Антропологічні і мовні особливості народів провінції (Ефіопія, Сомалі, Джибуті, Кенія, Уганда, Руанда, Танзанія, Замбія, Мозамбік, Малаві). Етнічна історія народів провінції. Господарство і матеріальна культура. Зрошувальне землеробство. Бананові плантації. Розвиток тваринництва. Розведення великої рогатої худоби. Традиційне житло круглої та прямокутної форм. Розвиток промислів і ремесел. Ткацтво. Виготовлення еластичної тканини з лубу фікуса. Одяг, прикраси. Головні убори. Способи затуляння жінками обличчя. Залишки родоплемінної організації. Спорідненість по материнській лінії. Одяг конфірмації. Духовна культура народів провінції. **Пігмеї** – група племінних етносів Тропічної Африки. Основні заняття пігмеїв – збиральництво, полювання та рибальство. Побутові та культурні риси.

Південна Африка (Намібія, Ботсвана, Зімбабве, Лесото, Південно-Африканська Республіка). Етнічний склад, расові і мовні характеристики населення.

Аборигени Південної Африки – бушмени, готтентоти, банту. Господарство. Розведення великої рогатої худоби. Спосіб життя. Поселення (“краалі”), традиційне житло. Соціальна структура і сімейні відносини. Патріархальні сім’ї, полігамія чоловіків, залишки родоплемінних відносин. Духовна культура корінного населення Південної Африки. Вірування. Фольклор. Мистецтво. Англоафриканери Південно-Африканської Республіки. Колонізація. Відкриття родовищ золота та алмазів, “золота лихоманка”. Формування англоафриканської національної свідомості.

Острів Мадагаскар. Особливості етногенезу, історичного та соціального розвитку малагасійців. Королівство Мадагаскар (1817). Проголошення незалежності держави (1960). Господарство. Плужне землеробство, скотарство та рибальство. Розвиток ремесел. Виготовлення тканин з волокон пальми. Традиційний одяг. Укріплені поселення і житло. Сільська община – основна форма соціальної організації малагасійців. Духовна культура. Впливи індонезійців та арабів на культурний розвиток населення. Створення власного письма, народні знання, мистецтво, література. Вірування. Культ предків.

МОДУЛЬ 3

Тема 9. Народи Західної Азії

Етногенез та етнічна історія народів Західної Азії. *Ірано-Афганська, Месопотамо-аравійська, Малоазійська* історико-етнографічні області. Етнічний склад населення. Релігії. Народи Туреччини, Ірану, Афганістану, Іраку, Сирії, Саудівської Аравії, Ємену, Ізраїлю, Лівану, Йорданії, Оману, ОАЕ, Бахрейну, Кувейту, Катару, Кипру. Антропологічна і лінгвістична характеристики. Етнічна історія і склад населення. Стародавні цивілізації. Господарство. Домінування двох КГТ – плужного землеробства і кочового скотарства – номадизму. Складна система іригації, включно з дамбами, запрудами каналами. “Кярризне” зрошення. “Богарне” землеробство. Основні культури та землеробські знаряддя. Кочівництво – меридіональне, вертикальне, стаціонарне. Розведення породистих коней. Поселення з хаотичною забудовою. У центрі – мечеть або церква, каварня, чайна. Будинки квадратні чи

прямокутні з цегли-сирцю, глинобитні, кам'яні з плоским дахом. У туркменів – кибитки з розбірного дерев'яного каркасу, обтягнутого войлоком. У всіх інших скотарів – палатки з шерстяної тканини, натягнутої на підпори. Поділ приміщення на передню (чоловічу) і задню (жіночу) частини. Традиційний костюм (відмінність головних уборів: куфій у арабів, фески у турків, каракулеві – в Ірані та Афганістані). Розвиток ремесел і промислів. Дамаська сталь, ювелірні прикраси, килими, кошми, тканини, гончарні вироби. Особливості традиційно-побутової культури. Житло. Одяг. Сім'я і соціальні відносини. Ортокузенний шлюб у мусульман, ендогамний шлюб і левірат у кочівників. Звичаєве право. Вплив ісламу на культуру мусульманських народів. Фольклор. Сучасне політичне становище в Афганістані та Іраку. Етнічні процеси в Ізраїлі. Проголошення держави Ізраїль (1947). Особливості розвитку. Традиційна культура і впливи різних народів на формування сучасної культури євреїв.

Тема 10. Народи Південної та Південно-Східної Азії

Народи Індії, Пакистану, Непалу, Бутану, Бангладеш, Шрі-Ланки, Мальдивської Республіки. Антропологічні і лінгвістичні характеристики народів. Етнічна історія. Стародавня цивілізація Хараїші. Проникнення аріїв до Індії (сер. II тис. до н.е.). Державне об'єднання в Індії – імперія Магадха, держава Куш (I тис. до н.е.) та імперія Гупта (III – V ст. н.е.). Колоніальна залежність Індії. Проголошення незалежності (1947). Матеріальна і духовна культура. Кастовий поділ суспільства. Індуїзм. Давньоіндійські епоси. “Махабгарата” і “Рамаєна”. Держава Канді на о. Цейлон (XV ст.). Традиційна культура Шрі-Ланки.

Загальні характеристики: расова, лінгвістична, етнічна народів Бірми, Камбоджі, Таїланду, Малайзії, Лаосу, В'єтнаму, о-вів Суматри, Яви, Східної Індонезії і Філіппін. Основні етапи етнічної історії. Колоніальний період історії. Проголошення незалежності народів. Війна у В'єтнамі (50-ті рр. XX ст.). Господарство. Землеробство, тваринництво, скотарство. Розведення буйволів, їжа. Рис як основа харчування населення. Матеріальна культура. Поселення, житло, одяг. Форми сімейно-шлюбних та соціальних відносин. Традиції духовної культури. Фольклор. Релігії (буддизм, християнство, конфуціанство, індуїзм). Вірування в надприродні сили. Релігійні вірування “відсталих” народів: *андаманців, кубу, семангів*, гірських *ведда*.

Тема 11. Народи Східної та Центральної Азії і Казахстану

Антропологічний склад і лінгвістична характеристика народів Японії, Китаю, Північної та Південної Кореї. Ізольовані мови Японії та Кореї. Етнічна історія народів провінції. Стародавні цивілізації в Китаї (IV – II тис. до н.е.). Особливості розвитку господарства. Давнє застосування плуга. Поливне землеробство, тваринництво, скотарство, шовківництво. Вирощування чаю на експорт.

Матеріальна культура *китайців*. Поселення і житло. Стародавні транспортні засоби пересування (“рикші”). Традиційний одяг. Соціальна організація суспільства. Сімейно-родинні групи. Відображення родинного, вікового, географічного чинників у прізвищах китайців. Патріархальні сімейні відносини. Духовна культура. Релігії. Фольклор. Театр. Виконання чоловіками жіночих ролей. Оригінальне образотворче мистецтво, розписи на фарфорі і фаянсі. Китайські винаходи.

Японія. Особливості розвитку господарства. Техніка обробітку поливних рисових полів. Чаївництво. Шовківництво, квітникарство. Хризантеми і вишня “сакура” – символи Японії. Традиційна архітектура. Інтер'єр і екстер'єр житла. Національні страви, етикет приготування і подавання чаю. Патріархальні сімейні традиції. Роль жінки в родині та суспільстві. Традиційний жіночий одяг (“кімоно”), зачіски, взуття. Становище безправних груп (“ета”), що проживають в окремих поселеннях і зазнають дискримінації. Своєрідність традиційної культури. Релігії (синтоїзм, буддизм). Поєднання релігійних канонів, сектантство. Музика, театр, образотворче мистецтво.

Корея. Етнічна історія. Розквіт середньовічної держави (XV – XVI ст.). Господарство та соціальна організація суспільства. Характеристика етнічних процесів. Матеріальна і духовна

культура корейців. Писемність і становлення літературної мови (XV ст.). Розвиток мистецтва, музики.

Загальна характеристика центральноазіатського регіону.

Тибет і центральні області Китаю. Етнічний склад. Специфіка господарства. Панування патріархально-феодальних відносин. Вплив ламаїзму на побутове і духовне життя суспільства. Монастирі. Тибетська народна медицина і спорт. Ритуальні танці.

Уйгури – тюркомовне населення Північно-Західного Китаю, їхня матеріальна і духовна культура.

Монголія і Бурятія. Етнічна історія. Господарство: кочове та напівкочове скотарство. Тваринництво, полювання. Домашні промисли і ремесла. Виготовлення шкіряних виробів, килимарство. Житло (конічна юрта). Одяг, їжа (кумис – поширений напій кочівників). Пережитки феодально-патріархальних відносин. Традиції кровної помсти. Виплати “калиму”. Буддизм ламаїстського напрямку – основна релігія монголів. Шаманізм.

Казахстан, Киргизстан, Узбекистан, Таджикистан та Туркменистан. Загальна характеристика регіону. Антропологічний склад та мовна класифікація. Етногенез та етнічна історія народів провінції. Господарсько-культурні типи: кочівні і напівкочівні скотарі. Узбецькі і таджицькі землеробські традиції. Вирощування бавовнику, баштанових і цитрусових культур. Роль ремесел і промислів у господарському житті. Килимарство. Матеріальна культура. Поселення. Житло. Одяг. Соціальна організація суспільства. Залишки патріархально-феодальних відносин. Вплив ісламу на духовне життя корінних народів Середньої Азії.

Тема 12. Народи Сибіру і Далекого Сходу

Загальна характеристика Сибіру та його народів (*буряти, якути, тувинці, чукчі, коряки, ітельмени, юкагіри, нівхи, кети, нанайці, ульчі, орочі, удегейці, ороки, негідальці, евени, евенки, шорці* та ін.). Районування. Етногенез і етнічна історія. Завоювання Сибіру Росією. Антропологічний склад та етнолінгвістична класифікація. Палеоазіатські народи. Основні форми господарства корінного населення. Господарсько-культурні типи піших мисливців і рибалок тайгової зони, мисливців на дикого оленя у Субарктиці, осілих рибалок у низинах великих рік (Обі, Амуру, а також на Камчатці), тайгових мисливців-оленьярів Східного Сибіру, оленьярів тундри від Східного Уралу до Чукотки, мисливців за морським звіром на Тихоокеанському узбережжі та островах, скотарів і мисливців Алтаю і Саян, скотарів і землеробів Південного і Західного Сибіру, Прибайкалля та ін. Плавлення металів і ковальство як традиційне заняття етносів півдня й заходу Сибіру. Стійбища, житло (землянка, прямокутні берестяні хатини з двосхилими дахами, будови на палях, яранга, конічний чум, прямокутна юрта “джіє”, російська “ізба”). Одяг (розстібний і “глухого типу”), знаряддя праці, зброя. Традиційне харчування. Патріархально-феодальні відносини в якутів. Пережитки материнської родової організації в інших аборигенів Сибіру. Духовна культура корінного населення. Народна творчість, прикладне мистецтво (різьблення на кості). Вірування народів Сибіру і Далекого Сходу: анімістичні шаманські вірування (також – жіноче шаманство), ковальський культ, родові і сімейні культури, пережитки тотемізму і культ ведмедя, промисловий культ, вищі божества.

Тема 13. Народи Північної Америки

Загальна характеристика. Відкриття Америки Х. Колумбом (1492 р.). Європейська колонізація. Расова, етнічна та культурно-побутова строкатість населення.

Арктика. Екстремальні природно-географічні умови. Господарство. Культура *ескімосів*. Полювання на морських звірів на Чукотці та Алясці. Рибальство, полювання на оленів-карибу в тундрі Канади. Способи полювання. Стійбища ескімосів. Житло (“іглу”, землянка, “чум”). Одяг, їжа. Первісні общини. Залишки тотемічних груп. Пережитки родових відносин: колективне полювання й рибальство, розподіл продуктів. Майнове розшарування. Сімейні відносини. Парний шлюб. Залишки материнського роду в ескімосів. Духовна культура.

Міфологія і фольклор. Анімістичні вірування. Шаманство. Мистецтво різьби на моржевій кістці. Татування.

Алеути (уанган). Заселення Алеутських островів. Колишні російські володіння. Основні заняття алеутів. Полювання на моржів та морських звірів. Матеріальна культура. Поселення і житло, знаряддя праці, зброя. Одяг. Племена, ради. Влада виборного вождя. Рабство. Чоловічі союзи. Шлюбні і сімейні відносини: обмін дружинами, “гостинний гетеризм”, полігамія чоловіків. Звичаї кровної помсти. Поховання в гротах. Фольклор (міфи про ворона, безсмертя). Мистецтво виготовлення алеутських фарб.

Канада. Аборигени (племена атапасків та алгонкінів). Основні заняття населення: лісове полювання, збиральництво, хутові промисли. Одяг, їжа. Родова організація, патріархальні сімейно-шлюбні й майнові відносини. Анімістичні вірування. Тотемізм, магія, використання амулетів, культ ведмедя.

Франкоканадці. Франко-англійське протистояння за володіння землями. Виселення французів з провінції Квебек у XVIII ст. “Реванш колиски”. Громадський і сімейний побут. Особливості матеріальної і духовної культури. Проведення пісенних фестивалів.

Англоканадці. Заселення і колонізація Канади. Особливості мови, релігія. Основні заняття: землеробство, скотарство, рибальство. Етнографічні риси населення острова Ньюфаундленд. Провінції Онтаріо, Манітоба, Саскачеван і Альберта – центри англо-канадського світу.

Населення США. Індіанці. Союз ірокезьких племен (1700 – 1777); Основні заняття населення: полювання та землеробство. Розвиток промислів. Форми організації суспільства: рід, фратрія, плем’я. Родова колективна власність на землю. Матрилінійна община – “овачира”. Алгонкіни, делавари, дакоти – племена району Великих озер. Збирання дикорослого рису, полювання на оленів. Особливості матеріальної і духовної культури аборигенів. Племена “пуебло”. Розквіт культури племен “пуебло” в IX – XIII ст. Підкорення племен іспанцями (XVI ст.). Матеріальна і духовна культура.

Американська геополітична спільнота. Антропологічна та лінгвістична характеристики. Англійські завоювання. Колонізація та асиміляція місцевого населення. Боротьба за незалежність (1775 – 1783). Економічний, історичний та етнічний розвиток. Особливості формування американської нації.

Афроамериканці. Завезення рабів з Африканського континенту (з 1619 р.), їхнє становище. Етнічні процеси. Особливості матеріальної і духовної культури. Ритмічна музика і танці та їхня сучасна модернізація. **Метиси.**

Тема 14. Народи Латинської Америки

Народи *Карибської затоки* (кубинці, гаїтянці, домініканці, пуерториканці, ямайці, барбадосці, тринідадці, багамці). Етнічні процеси. Матеріальна і духовна культура.

Мексика й Центральна Америка. Аборигенна мексикансько-центральноамериканська, метисна мексиканська і метисна середньоамериканська історико-етнографічні підобласті. Державні об’єднання доколумбової Америки: майя (*юкапгеки*): XIII – XV ст.; ацтеки (*масеуалі* – *мисливці на оленя*): XV ст.; розквіт культури тольтеків IV – IX ст. Землеробство, вирощування кукурудзи. Культура (релігія, міста, піраміди, ієрогліфічне письмо, календар, освіта, література). Завоювання іспанців. Етнічний склад сучасного населення Мексики. *Підкорені та незалежні племена.* Господарство. Соціальна організація (сільська община). Одяг. “Сомбреро” – характерний чоловічий головний убір мексиканця. Культура. Музика, танці. Народи Центральної Америки (*мексиканці, гватемальці, гондурасці, сальвадорці, нікарагуанці, костариканці, панамці, бєлізці*). Матеріальна і духовна культура. Корінні народи *Центральної Америки* (чібчі, араукани, тупі-гуарані, ботокуди, чаки).

Андська історико-етнографічна область. Стародавні державні об’єднання *інків* (XV – XVI ст.); центр землеробської культури, створений племенами *арауканів, діатитів та атакаменьйо*; центр землеробської культури, утворений дрібними державами *чібчів-муїсків*. Господарство та матеріальна культура. Вірування. Метиси (креоли). *Колумбійці, еквадорці,*

перуанці, чилійці, болівійці, латиноамериканські негри, іспаномовні європеїдні етноси – аргентинці, уругвайці.

Амазоно-бразильська історико-етнографічна область. Історико-етнографічна підобласть індіанців тропічних лісів (Підсхідно-вогневе мотично-паличне землеробство тропічних районів, доповнене збиральництвом, рибальством і полюванням. Основні знаряддя землеробства. Житло та одяг. Суспільний лад). Історико-етнографічна підобласть лянів (Мисливсько-збиральницьке господарство, рибальство, полювання на річкових звірів і прирічкове збиральництво. Традиційна культура, соціальна організація). Історико-етнографічна підобласть збирачів і мисливців Східної Бразилії та району Чако (господарство, традиційна культура і соціальна організація ботокудів, чаків та ін.). Метисні етноси області: венесуельці, бразилійці, парагвайці, гайанці, суринамці, гвіанці.

Пампасо-Патагонська історико-етнографічна область. Індіанська пампасо-патагонська історико-етнографічна підобласть берегових рибалок і піших мисливців на гуанако, страусів та іншу степову дичину. Аргентинці та уругвайці як сучасні етноси Патагонії.

Народи *Вогняної Землі* (они, алакалуфи, ягани). Пережитки родових відносин. Господарство: полювання, збиральництво, рибальство. Обрядовість. Шаманство.

Тема 15. Народи Кавказу і Закавказзя

Загальна характеристика регіону та особливості розселення корінних етносів (*грузини, вірмени, азербайджанці, чеченці, осетини, інгуші, кабардинці, ногойці, аварці, даргінці, кумики, лезгини, тати* та ін.).

Антропологічний склад та етнолінгвістична характеристика населення *Північного Кавказу*. Орне землеробство і відгінне скотарство – основні заняття місцевих етносів з найдавніших часів. Форми сільських поселень (аулів) і садиб-фортець. Кам'яне житло (сакля), землянки, напівземлянки, турлучне житло з солом'яним дахом, переносна юрта (кибитка). “Загальнокавказький” тип одягу. Зброя як елемент чоловічого костюма. Патріархально-родовий устрій та феодальні відносини народів Північного Кавказу. Звичаєве право і шариат. Особливості народної творчості. Релігії та вірування: сімейно-родові культу, поховальний культ, аграрно-общинний культ, божества, святилища, ковальський культ, пережитки шаманства, релігійний синкретизм.

Етногенез та етнічна історія *народів Закавказзя*. Землеробство, садівництво, виноградарство і скотарство – найдавніші заняття етносів Закавказзя. Промисли і ремесла. Форми поселень. Традиційне житло: кочові юрти, осілі землянки та напівземлянки, кам'яні садиви-фортеці; саманне, турлучне, глинобитне або кам'яне житло. Два основних типи костюма: загальнокавказький – у вірменів, грузинів-християн і абхазців; та передньоазійський (турецько-іранський) – у азербайджанців та грузинів-мусульман (аджарців). Державні утворення і соціальна структура народів Закавказзя. Особливості сільської общини. Мала патріархальна сім'я і пережитки великої сім'ї. Багатоженство у мусульман. Форми шлюбу за взаємною згодою родичів молодих з виплатою задатку або викупу та шлюбу з викраденням молодої. Християнство і мусульманство як панівні релігії етносів Закавказзя. Традиційні обряди і вірування: землеробські і скотарські культу, поминальні обряди, віра в духів природи, знахарство і чаклунство. Народна творчість.

Тема 16. Народи Європи

Загальна характеристика країн Західної, Центральної і Північної Європи та островів Атлантичного океану.

Народи Скандинавії і Ютландського півострова: шведи, норвежці, ісландці, фарерці, данці, фінни, саамі. Антропологічні ознаки, лінгвістична характеристика Етногенез і етнічна історія. Традиційні заняття. Морське рибальство та полювання на морських і хутрових звірів, оленярство. Розвиток промислів і ремесел. Хуторна форма поселень. Садиви. Особливості

будови житла його інтер'єр. Чоловічий та жіночий одяг. Традиційні страви. Сім'я та сімейні відносини. Святково-обрядові традиції та весільні ритуали. Фольклор. Саги та ісландські “ельди”, казки про володарів гір.

Німці, австрійці, швейцарські німці. Антропологічна та лінгвістична характеристики. Релігія. Етногенез та етнічна історія. Спільність етнічних коренів та етнографічні культурно-побутові особливості. Господарство. Розвиток скотарства і тваринництва. Використання різних систем обробітку землі Традиції народної кухні (швейцарський сир, німецькі ковбаси, буженина, кулеша “полемба”, рибні страви). Своєрідність архітектури житла і господарських споруд Швейцарський альпійський будинок. Традиційний одяг. Сім'я та сімейні відносини. Майоратне право старшого сина. Патріархальні традиції. Народна творчість. “Пісня про Нібелунгів”, тірольські пісні “йодлі”. Брати Грїмм.

Романські народи Західної та Центральної Європи.

Загальна характеристика романських народів.

Французи. Антропологічна та лінгвістична характеристики французів. Місцеві кельтські племена і їхня асиміляція римлянами. Складні етнічні процеси створення французького етносу (кельто-римсько-вестготсько-французька спільнота), французи і провансальці. Поселення. Традиційне сільське житло з потужним внутрішнім двором. Одяг і їжа. Сімейні і календарні свята. Духовна культура. Фольклор. Пісенно-поетичні фестивалі.

Італійці. Антропологічні та лінгвістичні характеристики. Етногенез та етнічна історія. Господарство. Традиційні страви. Народний одяг. Сім'я та сімейні відносини. Фольклор. Венеціанські “баркаролі”.

Іспанці. Антропологічна та лінгвістична характеристики. Етногенез та етнічна історія. Романізовані ібери, кельти та вестготи – етнічна основа іспанського народу (VI ст.). Арабські завоювання (711 р.). Об'єднання Іспанії (XV ст.). Особливості господарсько-культурного розвитку. Розвиток землеробства, виноградарства та вирощування цитрусових. Рибальство. Промисли та ремесла. Форми сільських поселень. Типи традиційного житла. Відкрите вогнище у дворі. Одяг. В'язання і прикрашування одягу мереживом. Своєрідність народної кухні. Сім'я і сімейний побут. Вплив релігії на культурно-побутове життя народу. Фольклор. Романси. Танці “фламенко”. Влаштування карнавалів. Корида.

Каталонці та галісійці. Особливості матеріальної і духовної культури.

Португальці, Антропологічна і лінгвістична характеристики. Господарство. Сільські поселення. Характерні особливості житла. Традиційний одяг. Сім'я. Народна творчість. Фестивалі. Бої биків.

Румуни і молдавани. Антропологічні і лінгвістичні риси румунів, арумунів, історумунів, молдаван. Князівства Валахія і Молдавія під владою Османської імперії (XIV – XVIII ст.). Об'єднання історичних областей і утворення Румунської держави (1878). Господарство. Розвиток землеробства, скотарства, виноградарства та садівництва. Форми сільських поселень. Традиційне житло. Одяг. Двопоколінна сім'я, патріархальна сімейна община. Фольклор. Пісні-дойни.

Інші народи Західної Європи

Угорці. Антропологічна та лінгвістична характеристики. Етногенез та етнічна історія. Переселення угорських племен на землі Подунав'я (895 р.). Турецьке поневолення (XVI – XVII ст.). Боротьба за незалежність. Господарство. Особливості матеріальної і духовної культури. Збереження деяких давніх поволзьких традицій.

Греки. Загальноєвропейська культурна єдність. Расова і мовна ознаки. Етнічна історія. Проголошення незалежності Греції (1830). Господарство. Вирощування винограду та маслинових культур. Розвиток скотарства та рибальства. Поселення. Типи жител. Традиційний одяг. Сім'я і сімейні відносини. Фольклор. Архітектурні, історичні, літературні пам'ятки стародавньої Греції.

Албанці. Антропологічні та лінгвістичні риси. Етногенез та етнічна історія. Римське, візантійське та османське панування. Утворення незалежної Албанії (1922 р.). Традиційне господарство: відгінно-полонинське скотарство. Поселення і житло. Одяг (джуба). Сільська

община. Сімейно-побутові відносини. Образотворче мистецтво. Фольклор. Вплив ісламу на побут та духовну культуру албанців.

Баски. (Іспанія). **Лінгвістична** характеристика. Традиційні заняття. Типи поселень. Особливості одягу, кухні. Народна творчість. Чоловічі танці. Турніри співців-імпрровізаторів.

Загальна характеристика приатлантичних етносів (англійці, шотландці, уельські, ірландці, бретонці, голландці, фламандці, валлони, люксембуржці, французи). Загальна антропологічна та лінгвістична характеристика. Етногенез та етнічна історія. Романські завоювання. Розпад імперії Карла Великого і формування європейських народів. Етноси Великої Британії. Витіснення кельтських племен.

Англійці. Господарство. Розвиток скотарства та вівчарства. Англія – найбільший виробник вовни в XIII – XVIII ст. Землеробство. Особливості форм поселень хутірною типу. Середньовічні замки і церкви. Суспільні і сімейні відносини англійців. “Пуританський” спосіб життя. Мала сім’я. Традиційність, консерватизм і працелюбство англійців.

Шотландці, Етнічні особливості, традиційність. Етнічна історія. Створення самостійного шотландського парламенту (1997). Матеріальна культура. Поселення, житло. Одяг. Святковий костюм шотландця – “гела”. Чоловіча спідниця – “кілт”. Сімейний устрій. Прізвища гельського походження зі словом “мак” (син). Духовна культура шотландців.

Уельські. Особливості розвитку кельтських племен камбрійців і бритів. Асиміляційні процеси. Господарство. Фольклорні фестивалі на кращого “барда”. Народний інструмент – арфа – національний символ Уельсу.

Ірландці. Етнічна історія гелів, що переселились на о. Ірландію (IV ст. до н. е.). Завоювання ірландців англійцями (XII ст.). Основні риси матеріальної і духовної культури ірландців.

Бретонці (Франція) – етнос кельтського походження з домішками галльського населення. Традиційна матеріальна і духовна культура.

Голландці. Етногенез та етнічна історія. Формування голландського етносу. Створення Республіки Сполучених Нідерландів (1581). Господарство. Захисні греблі, канали, вітряки. Квітникарство (голландські тюльпани). Спосіб життя, суспільні та сімейні відносини. Особливі риси матеріальної і духовної культури. Фольклор. Народні оповідання про Тіля Уленшпігеля.

Фламандці, валлони, люксембуржці – нечисленні етноси країн “Бенелюксу”. Мовна характеристика. Етногенез і етнічна історія народів. Створення Люксембурзького графства (X ст.). Оголошення незалежності Бельгією (1815). Особливості матеріальної і духовної культури. Народна творчість. Березневі фестивалі, ведмежі карнавали в Арденнах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Вступ до дисципліни.												
Тема 1. Визначення етнології. Об'єкт, предметна сфера і завдання дослідження етнології. Джерела, методика і методи етнологічних досліджень. Зв'язок етнології з іншими науками	5.5	2	0.5	-	-	4						
Тема 2. Історія етнологічної науки. Основні напрямки і школи в етнології	7.5	2	0.5	-	-	4						
Тема 3. Класифікації народів світу	9	2	1	-	-	4						
Разом за змістовим модулем 1	22	6	2	-	-	12						
Змістовий модуль 2. Народи Австралії та Океанії, народи Африки												
Тема 1. Народи Австралії і Тасманії	10	2	2	-	-	6						
Тема 2. Народи Папуасії та Меланезії	8	2	1	-	-	4						
Тема 3. Народи Полінезії і Мікронезії	8	2	1	-	-	4						
Тема 4. Народи Північної Африки	8	2	1	-	-	4						
Тема 5. Народи Тропічної та Південної Африки і Мадагаскару	8	2	1	-	-	4						
Разом за змістовим модулем 2	42	10	6	-	-	22						
Усього годин												
Модуль 2												
Змістовий модуль 3. Народи Азії, Америки та Європи												
Тема 1. Народи Західної Азії	9	2	1	-	-	4						
Тема 2. Народи Південної та Південно-Східної Азії	9	2	1	-	-	4						
Тема 3. Народи	9	2	1	-	-	4						

Східної та Центральної Азії і Казахстану													
Тема 4. Народи Сибіру і Далекого Сходу	9	2	1	-	-	6							
Тема 5. Народи Північної Америки	9	2	1	-	-	6							
Тема 6. Народи Латинської Америки	9	2	1	-	-	4							
Тема 7. Народи Кавказу і Закавказзя	9	2	1	-	-	4							
Тема 8. Народи Європи	9	2	1	-	-	6							
Разом за змістовим модулем 3	71	16	8	-	-	34							
Усього годин	135	32	16	-	-	72							

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Визначення етнології. Об'єкт, предметна сфера і завдання дослідження етнології. Джерела, методика і методи етнологічних досліджень. Зв'язок етнології з іншими науками	2
2.	Історія етнологічної науки. Основні напрямки і школи в етнології	2
3.	Класифікації народів світу	2
4.	Народи Австралії і Тасманії	2
5.	Народи Папуасії та Меланезії	2
6.	Народи Полінезії і Мікронезії	2
7.	Народи Північної Африки	2
8.	Народи Тропічної та Південної Африки і Мадагаскару	2
9.	Народи Західної Азії	2
10.	Народи Південної та Південно-Східної Азії	2
11.	Народи Східної та Центральної Азії і Казахстану	2
12.	Народи Сибіру і Далекого Сходу	2
13.	Народи Північної Америки	2
14.	Народи Латинської Америки	2
15.	Народи Кавказу і Закавказзя	2
16.	Народи Європи	2
17.	Усього годин	32

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ до загальної етнології	2
2.	Народи Австралії та Океанії	2
3.	Народи Африки	2
4.	Народи Північної Америки	2
5.	Народи Латинської Америки	2
6.	Народи Західної, Південної та Південно-Східної Азії	2

7.	Народи Східної і Центральної Азії та Сибіру	2
8.	Народи Кавказу	2
	Усього годин	16

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення етнології. Об'єкт, предметна сфера і завдання дослідження етнології. Джерела, методика і методи етнологічних досліджень. Зв'язок етнології з іншими науками	4
2	Історія етнологічної науки. Основні напрямки і школи в етнології	4
3	Класифікації народів світу	4
4	Народи Австралії і Тасманії	6
5	Народи Папуасії та Меланезії	4
6	Народи Полінезії і Мікронезії	4
7	Народи Північної Африки	4
8	Народи Тропічної та Південної Африки і Мадагаскару	4
9	Народи Західної Азії	4
10	Народи Південної та Південно-Східної Азії	4
11	Народи Східної та Центральної Азії і Казахстану	4
12	Народи Сибіру і Далекого Сходу	6
13	Народи Північної Америки	6
14	Народи Латинської Америки	4
15	Народи Кавказу і Закавказзя	4
16	Народи Європи	6
	Усього годин	72

7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

- Концепції етносу.
- Основні поняття етнології.
- Микола Миклухо-Маклай як дослідник Папуасії.
- Сімейний, суспільний лад і духовна культура народів Океанії (на вибір студента – папуасів, меланезійців, полінезійців чи мікронезійців).
- Таємні союзи у народів Океанії.
- Сімейна організація і суспільний лад народів Африки (у будь-якій з її частин, на вибір студента).
- Основні заняття, сім'я, суспільний лад і вірування пігмеїв.
- Основні заняття, сім'я, суспільний лад і вірування бушменів.
- Традиційне будівництво мальгашів.
- Традиційний одяг народів Західної, Південної чи Південно-Східної Азії (на вибір студента).
- Традиційне харчування народів Західної, Південної чи Південно-Східної Азії.
- Традиційні вірування народів Західної, Південної чи Південно-Східної Азії.
- Сімейна та суспільна організація народів Східної чи Центральної Азії (на вибір студента).
- Традиційні вірування народів Сибіру (на вибір студента).
- “Ведмеже свято” в азійських народів.
- Землеробські традиції народів Америки.
- Господарство, традиційна матеріальна й духовна культура ірокезів.

- Етнографічні особливості державних народів Центральної та Південної Америки (на вибір студента).
- Господарство, матеріальна й духовна культура кавказьких народів (на вибір студента).
- Шлюб у народів Європи (на вибір студента).
- Традиційне житло у народів Європи (на вибір студента)

8. Методи навчання.

У процесі вивчення дисципліни «Загальна етнологія» використовуються наступні методи навчання:

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам - в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть - в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, - перевірений спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

9. Методи контролю

У процесі вивчення дисципліни «Загальна етнологія» використовуються методи поточного, проміжного та підсумкового контролю.

Поточний контроль рівня знань студентів передбачає перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль здійснюється за напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю й активністю роботи на семінарських заняттях;
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза межами аудиторних занять;
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді індивідуальних завдань.

Проміжний контроль рівня знань студентів здійснюється за результатами підсумкової контрольної роботи зі змістових модулів.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється у формі заліку за результатами роботи у семестрі.

10. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальна кількість балів при оцінюванні знань за поточну успішність становить 100 балів.

Поточне тестування та самостійна робота																Заліковий підсумок
Змістовий модуль № 1			Змістовий модуль № 2					Змістовий модуль № 3								
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	
6	6	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	8	100

Сумарна оцінка (сума поточних балів) виставляється за 100 бальною шкалою (університету, національною та ECTS):

Шкала оцінювання: національна та ECTS

90-100	–	відмінно	–	5	–	A
81-89	–	дуже добре	–	4	–	B
71-80	–	добре	–	4	–	C
61-70	–	задовільно	–	3	–	D
51-60	–	достатньо	–	3	–	E
21-50	–	допуск до заліку				
0-20	–	незадовільно	–	2	–	FX

Сума балів після здачі по талону № 1, 2 (0-50) – незадовільно – 2 – FX

Сума балів після здачі по талону “К” (0-50) – незадовільно – 2 – F

11. Методичне забезпечення

1. Плани семінарських занять із методичними порадами та рекомендаціями (електронний варіант).
2. Читанки для підготовки до семінарських занять (електронний варіант).

12. Рекомендована література

Базова

1. Підручники і посібники:

1. Тиводар М. Етнологія: Навч. посібник. Львів, 2004.
2. Этнография: Учебник / Под ред. Ю.В. Бромлея и Г.Е. Маркова. М., 1982.

2. Статті, монографії і довідкова література:

3. Аверкиева Ю.П. Индейцы Северной Америки. М., 1974.
4. Алексеев В.П. География человеческих рас. М., 1974.
5. Алексеенко Е.А. Кеты: Историко-этнографические очерки. Л., 1967.
6. Андрианов Б.В. Неоседлое население мира: (Историко-этнографическое исследование). М., 1985.
7. Андрианов Б.В., Чебоксаров Н.Н. Хозяйственно-культурные типы и проблема их картографирования // Советская энциклопедия. 1972. № 2.
8. Арутюнов С.А. Народы и культуры: развитие и взаимодействие. М., 1989.
9. Асоян Б. Всё еще удивительная Африка. М., 1987.
10. Байбурин А.К. Жилище в обрядах и представлениях восточных славян. М., 1983.
11. Балтийский этнографический сборник. Труды ИЭ АН СССР. Новая серия. М., 1956. Т. XXXI.
12. Брайант А.Т. Зулусский народ до прихода европейцев. М., 1953.
13. Брак у народов Западной и Южной Европы. М., 1989.
14. Брак у народов Центральной и Юго-Восточной Европы. М., 1988.
15. Бромлей Ю.В. Современные проблемы этнографии (очерки теории и истории). М., 1981.
16. Бромлей Ю.В. Этнос и этнография. М., 1973.
17. Брук С. И. Население мира: этнодемографический справочник. М., 1986.
18. Бутинов Н.А. Папуасы Новой Гвинеи (хозяйство, общественный строй). М., 1968.
19. Бьерре Йенс. Затерянный мир Калахари. Москва, 1963.
20. Василевич Г.М. Эвенки. Л., 1969.
21. Вовк Хведір. Студії з української етнографії та антропології. К., 1995.
22. Вопросы этнической истории эстонского народа. Таллин, 1956.
23. Воробьев Н.И., Львова А.Н., Романов Н.Р., Симонова А.Р. Чуваши. Чебоксары, 1956. Ч. 1.
24. Восточнославянский этнографический сборник: Труды ИЭ АН СССР. Новая серия. М., 1956. Т. XXXI.
25. Галич М. История доколумбовых цивилизаций. М., 1990.
26. Геннеп А., ван. Обряды перехода: Систематическое изучение обрядов. М., 2002.
27. Гердт А.С. Введение в этнолингвистику: Учебное пособие. Санкт-Петербург, 1995.
28. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2008.
29. Горленко В.Ф. Нарис з історії української етнографії. К., 1991.
30. Громов Г.Г. Методика полевых этнографических исследований. М., 1967.
31. Гумилев Л.Н. Этносфера: история людей и история природы. М., 1993.
32. Дашкевич Я. Основні етапи етнічної історії української нації // Родовід. 1991. № 2.
33. Деникер Й. Человеческие расы. СПб., 1902.
34. Дэвидсон Б. Африканцы. Введение в историю культуры. М., 1975.
35. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя: тотемна система в Австралії. Київ, 2002.
36. Етнічна історія народів Європи: Зб. наук. праць. Секція 1. Теоретичні проблеми етнології. К., 1999.

37. Етнографія України / За ред. проф. С.А. Макарчука. Вид. 2-ге, переробл. та доповн. Львів, 2004.
38. Зарубіжні українці: Довідник. К., 1992.
39. Заставний Ф.Д. Українська діаспора: розселення українців у зарубіжних країнах. Львів, 1991.
40. Зеленин Д.К. Восточнославянская этнография. М., 1991.
41. Исмагилова Р.Н. Этнические проблемы современной тропической Африки. М., 1973.
42. Историко-этнографический атлас Сибири. М.-Л., 1961.
43. Итс Р.Ф. Введение в этнографию. Л., 1991.
44. Кабо В.Р. Происхождение и ранняя история аборигенов Австралии. М., 1969.
45. Календарные обычаи и обряды в странах Зарубежной Европы. Конец XIX – начало XX в.: Зимние праздники. М., 1973.
46. Календарные обычаи и обряды в странах Зарубежной Европы. Конец XIX – начало XX в.: Весенние праздники. М., 1977.
47. Календарные обычаи и обряды в странах Зарубежной Европы. Конец XIX – начало XX в.: Летне-осенние праздники. М., 1978.
48. Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии. Годовой цикл. М., 1989.
49. Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии. Новый год. М., 1985.
50. Козлова К.И. Очерки этнической истории марийского народа. М., 1978.
51. Корочанцев В. А. Африка под покровом обычая. Москва, 1978.
52. Круть Ю. З. Хліборобська обрядова поезія слов'ян. К., 1973.
53. Кузеев Р.Г. Происхождение башкирского народа. М., 1974.
54. Культура и быт народов Зарубежной Европы. Этнографические исследования. М., 1967.
55. Культура і побут населення України / За ред. В. Наулка, К., 1991.
56. Культура народов Зарубежной Азии и Океании: Сборник МАиЭ. XXV. Л., 1969.
57. Лашук Л.П. Формирование народности коми. М., 1972.
58. Леві-Строс Клод. Структурна антропологія / Перекл. з франц. З. Борисюк. К., 1987.
59. Липунова Р.Г. Очерки по этнографии алеутов. Л., 1975.
60. Локвуд Д. Я – абориген. М., 1971.
61. Марков Г.Е. История хозяйства и материальной культуры в первобытном и раннеклассовом обществе: Учеб. пос. М., 1979.
62. Марков Г.Е. Кочевники Азии. Структура хозяйства и общественных организаций. М., 1976.
63. Марков Г.Е. Народы Индонезии. М., 1963.
64. Миклухо-Маклай Н.Н. Путешествия на берег Маклая. М., 1956.
65. Миклухо-Маклай Н.Н. Собр. соч.: В 5-ти т. М., 1950-1954.
66. Мифы народов мира: В 2 т. М., 1980; 1982.
67. Морган Л. Дома и домашняя жизнь американских индейцев. Л., 1934.
68. Морган Л. Древнее общество. Л., 1935.
69. Морган Л.Г. Лига ходеносауни, или ирокезов. М., 1983.
70. Народы Австралии и Океании / Под ред. С.А. Токарева, С.П. Толстова. М., 1956.
71. Народы Америки. В 2-х т. М., 1959.
72. Народы Африки. Этнографические очерки. М., 1954.
73. Народы Восточной Азии. М., 1965.
74. Народы Зарубежной Европы. М., 1964. Т. 1; 1965. Т. 2.
75. Народы и религии мира: Энциклопедия. М., 1998.
76. Народы мира. Историко-этнографический справочник. М., 1988.
77. Народы мира. Этнографические очерки. М., 1954-1966. Т. 1-13.
78. Народы Передней Азии. М., 1957.
79. Народы Поволжья и Приуралья: Историко-этнографические очерки. М., 1985.
80. Народы Сибири. М., 1956.

81. Народы Средней Азии и Казахстана. М., 1962. Т. 1; М., 1963. Т. 2.
82. Народы Юго-Восточной Азии. М., 1966.
83. Народы Южной Азии. М., 1963.
84. Наулко В.И. Развитие межэтнических связей на Украине. К., 1975.
85. Нидерле Л. Славянские древности. М., 1956.
86. Обычаи и фольклор Мадагаскара. М., 1977.
87. Океания. Справочник. М., 1982.
88. Окоп п'Битек. Африканские традиционные религии. М., 1979.
89. Основы этнографии. М., 1968.
90. От Аляски до Огненной Земли. Сборник статей. М., 1967.
91. Очерки общей этнографии / Под. ред. С.П. Толстова и др. М., 1957-1968. В 5-ти т.
92. Очерки общей этнографии. Австралия и Океания, Америка, Африка. М., 1957.
93. Пономарьов А. Українська етнографія. К., 1994.
94. Пучков П.И. Население Океании. Этногеографический обзор. М., 1967.
95. Пучков П.И. Формирование населения Меланезии. М., 1968.
96. Райт М.В. Народы Эфиопии. М., 1965.
97. Религиозные традиции мира. В двух томах / Пер. с английского. М., 1996. Т. 1-2.
98. Североамериканские индейцы. Сборник статей. М., 1978.
99. Современная западная философия: Энциклопедический словарь. М., 1991.
100. Соколова В.К. Весенне-летние календарные обряды русских, украинцев и белорусов. XIX – начало XX века. М., 1979.
101. Социальная организация и культура народов Сибири. М., 1974.
102. Спеваковский А.Б. Духи, оборотни, демоны и божества айнов. М., 1988.
103. Стінгл Мілослав. Сіу борються. Київ, 1986.
104. Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание. М., 1978-1985. В 20-ти т.
105. Тайлор Э.Б. Первобытная культура. М., 1989.
106. Татары Среднего Поволжья и Приуралья. М., 1967.
107. Типология основных элементов традиционной культуры. М., 1984.
108. Типы сельского жилища в странах Зарубежной Европы. М., 1968.
109. Токарев С.А. История зарубежной этнографии. М., 1978.
110. Токарев С.А. Ранние формы религии и их развитие. М., 1964.
111. Токарев С.А. Религия в истории народов мира / Изд. 5-е, испр. и доп. М., 2005.
112. Токарев С.А. Этнография народов СССР: Исторические основы быта и культуры. М., 1958.
113. Третьяков П.Н. Восточнославянские племена. М., 1953.
114. Українське народознавство / За заг. ред. С.П.Павлюка, Г.Й.Горинь, Р.Ф.Кирчіва. Львів, 1994.
115. Українці: Історико-етнографічна монографія: У 2-х кн. / За ред. А. Пономарьова. К., 1999.
116. Файнберг Л.А. Индейцы Бразилии. М., 1975.
117. Фрэзер Дж. Дж. Золотая ветвь. М., 1983.
118. Харитоновна В. Сексуально-еротичний елемент у магіко-містичній практиці (До проблеми НСС) // Народознавчі зошити. Львів, 1999. Спец. вип. № 2: Ритуал. С. 97-112.
119. Хозяйство и материальная культура народов Кавказа. М., 1968.
120. Хрисанфова Е.Н., Перевозчиков И.В. Антропология: Учебник. М., 1991.
121. Чебоксаров Н.Н., Чебоксарова И.А. Народы, расы и культуры. М., 1971.
122. Шабашов А.В. Методологические принципы и методика полевых этнографических исследований. Одесса, 2000.
123. Шаревская Б.И. Старые и новые религии Тропической и Южной Африки. М., 1964.
124. Шпажников Г.А. Религии стран Африки: Справочник. М., 1981.
125. Шпажников Г.А. Религии стран Юго-Восточной Азии. М., 1980.

126. Шпажников Г.Ф. Религии стран Западной Азии. М., 1976.
127. Элленбергер В. Трагический конец бушменов. М., 1956.
128. Этнография Беларуси: Энциклопедия. Минск, 1989.
129. Этнические процессы в современном мире. М., 1987.
130. Этнические процессы в странах Зарубежной Европы. М., 1970.
131. Этнические процессы в странах Юго-Восточной Азии. М., 1974.
132. Этнические процессы в странах Южной Азии. М., 1976.
133. Этнические процессы и состав населения в странах Передней Азии. М., 1963.
134. Этнографическая наука за рубежом: проблемы, поиски, решения. М., 1991.
135. Этнография восточных славян: Очерки традиционной культуры. М., 1987.
136. Этнография и смежные дисциплины. Этнографические субдисциплины. Школы и направления. Методы. М.: Наука, 1988 (Свод этнографических понятий и терминов).